

NASTANAK MISNIH MOLITAVA VAZMENE OSMINE

Zvonko PAŽIN

1. PRINCIPI I KRITERIJI

Novi Rimski misal iz 1970. (= MN) donio je niz promjena u Redu mise, što je mogao zapaziti bilo koji redoviti polaznik mise. Novi je Red mise s jedne strane značio određeni povratak izvorima, tj. postao je jednostavniji, a s druge je strane htio pogodovati djelatnom sudjelovanju vjernika. Reforma je misnih molitava prošla, međutim, neopaženo za većinu vjernika, iako su se na tom polju dogodile velike promjene. Tako, npr. MN sadrži oko 2.000 različitih molitvenih obrazaca, više nego dvostruko u odnosu na stari misal (= MP). U reformi i u stvaranju misnih molitava nastojalo se iskoristiti molitveno bogatstvo MP-a i starih bogoslužnih knjiga.¹

U ovom našem prilogu želimo na primjeru nekih molitava vazmene osmine pokazati kojim su kriterijem bile birane i sastavljane molitve MN-a. Dragocjene nam smjernice u tome može dati A. Dumas² koji je predsjedao komisiji za reformu molitava. Autor prvo govori o principu *istinitosti*. Prema tom principu nastojalo se popraviti molitvene formulare prema *najstarijim* bogoslužnim knjigama, ukoliko su oni tijekom stoljeća bili iskvareni.³ Prema tom istom načelu bili su zamijenjeni neki izrazi sumnjive teološke vrijednosti.⁴ Drugo je načelo *jednostavnost*: nastojalo se osloboditi molitve nepotrebnih ponavljanja i suvišnih riječi. Treći princip uzima u obzir *pastoralni duh*, što se osobito vidi u zavjetnim misama, gdje se imalo više sluha za potrebe moderna čovjeka (mir, pravda, napredak...).

Što se tiče načina sastavljanja molitava, nastojalo se, gdje je god to bilo moguće, sačuvati molitve MP-a. Obnovitelji su uz to posegnuli za starim bogoslužnim knji-

¹ Usp. A. BUGNINI, *Il nuovo Messale Romano*, u: *Rivista Liturgica* 58 (1971) 447—455, ovdje 450s. Članak je zanimljiv i već zbog toga što je autor bio dugogodišnji tajnik različitih liturgijskih komisija i samoga Zbora za bogoštovlje (1948—1975). Naravno, pojavilo se u međuvremenu mnoštvo članaka i knjiga o MN, ali iznositi različite komentare prelazilo bi okvire ovoga članka.

² Usp. A. DUMAS, *Le orazioni del Messale. Criteri di scelta e di composizione*, u: *Rivista Liturgica* 58 (1971) 92—102.

³ To ćemo kasnije moći vidjeti na primjeru uskrсне Darovne molitve.

⁴ To ćemo moći vidjeti na primjeru Darovne molitve četvrtka vazmene osmine.

gama (onima koje MP nije bio poznao), a pritom se nastojalo promijeniti neke odveć negativne izraze. Dosta je čest slučaj tzv. »složenih« molitava koje su nastale iz više starih izvora, te na izvjestan način predstavljaju novu tvorevinu. Napomenimo još na kraju da je malen broj novosastavljenih molitava (u vazmenom vremenu nema npr. ni jedne!).

2. MISNE MOLITVE VAZMENE OSMINE

Na početku ćemo dati pregled izvora svih molitava vazmene osmine, a onda ćemo posebno razložiti one u kojih je zahvat redaktorâ bio osobito vidljiv.⁵

	ZBORNA	DAROVNA	POPRIČESNA
Uskrs-Vazam	GeV 463 ⁶	GeV 470	Ber 564 ⁷
Ponedjeljak	GeV 624	GrH 416 ⁸	GeV 498 + GeV 503
Utorak	GeV 473 GrH 392	GeV 501	GeV 530
Srijeda	GeV 464	GeV 481	GrH 411
Četvrtak	GrH 415	GrH 424	Ve 555 ⁹
Petak	GrH 423	Ber 575	Ber 573
Subota	GeV 500 + GeV 516	GeV 486	GrH 426 + Leon Vel., Govor 71, 6
II. Vazm. nedjelja	MGo 309 ¹⁰	GeV 455	Ber 590

Iznijet ćemo nastanak zborne i darovne molitve od Uskrsa, popričesne od ponedjeljka, zborne od utorka, darovne od četvrtka, te zborne i popričesne od subote. Najprije ćemo donijeti latinski tekst pojedine molitve, a onda njezine izvore i to tako da ćemo u izvorima *kurzivom* pisati one riječi koje su doslovno prenesene u molitvu MN. Nakon toga ćemo dati kraće tumačenje onoga što su redaktori učinili.

a) Uskrs — Zborna molitva

Deus, qui hodierna die, per Unigenitum tuum, aeternitatis nobis aditum, devicta morte, reserasti, da nobis, quaesumus, ut, qui resurrectionis dominicae sollempnia

⁵ Za izvore svih molitava vazmenog vremena usp. A. DUMAS, *Les sources du nouveau Missel Romain*, u: *Notitiae* 61 (1971) 74—76.

⁶ GeV = L. C. MOHLBERG (izd.), *Liber Sacramentorum Romanae Ecclesiae ordinis anni circuli* (Cod. Vat. Reg. lat. 316=Paris Bibl. Nat. 7193, 41/56). *Sacramentarium Gelasianum*, Roma 1981.

⁷ Ber = A. PAREDI (izd.), *Sacramentarium Bergomense. Manoscritto del secolo IX della biblioteca di S. Alessandro in Colonna in Bergamo*, Bergamo 1962.

⁸ GrH = J. DESHUSES (izd.), *Le Sacramentaire Grégorien. Ses principales formes d'après les plus anciens manuscrits. Edition comparative*, 1, Fribourg 1971.

⁹ Ve = L. C. MOHLBERG (izd.), *Sacramentarium Veronense*, Roma 1978.

¹⁰ MGo = L. C. MOHLBERG (izd.), *Missale Gothicum* (Vat. Reg. lat. 317), Roma 1961.

colimus, per innovationem tui Spiritus in lumine vitae resurgamus. Per Dominum.

Izvor: GeV 463

Deus, qui per unigenitum tuum aeternitatis nobis aditum devicta morte reserasti, da nobis, quaesumus, ut qui resurrectionis solemnia colimus, per innovatione tui spiritus a morte anime resurgamus: per dominum.

Kao što smo vidjeli originalni a *morte anime* zamijenjen je novim izrazom *in lumine vitae*. Očigledno su redaktori htjeli istaknuti pozitivni vid spasenja. Naime, u prvom dijelu molitve već je spomenuta smrt koju je Krist pobijedio, pa se (radi stila) htjelo izbjeći ponavljanje. Konačno, više priliči da se na svetkovinu Kristova uskrsnuća govori o svjetlosti (novoga) života u koju trebamo uskrsnuti, negoli o smrti od koje smo izbavljeni.

b) *Uskrs — Darovna molitva*

Sacrificia, Domine, paschalibus gaudiis exsultantes offerimus, quibus Ecclesia tua mirabiliter renascitur et nutritur. Per Christum.

Izvor: GeV 470

Sacrificia, domine, paschalibus gaudiis immolamus, quibus ecclesia tua mirabiliter renascitur et nutritur: per.

Kao što vidimo odveć »naturalističko« *immolamus* zamijenjeno je standardnim *offerimus*, a vazmena je radost izražena umetnutom riječju *exsultantes*. Osobito je zanimljivo podsjetiti da je u MP umjesto *renascitur* stajalo *pascitur* (prema nekim mlađim bogoslužnim knjigama). Naime, *pascitur et nutritur* predstavlja nepotrebno ponavljanje, a teološki je puno siromašnije. U verziji MN (prema najstarijem izvoru) stoji *renascitur et nutritur*, što znači: po vazmenoj se žrtvi Crkva rađa (krštenje) i hrani (euharistija).

c) *Vazmeni ponedjeljak — Popričesna molitva*

Exuberet, quaesumus, Domine, mentibus nostris paschalis gratia sacramenti, ut, quos viam fecisti perpetuae salutis intrare, donis tuis dignos efficias. Per Christum.

Izvor: (1) GeV 498

Exuberet, quaesumus, domine, mentibus nostris paschalis gratia sacramenti, ut, donis suis ipsi nos dignos efficiat: per.

(2) GeV 503

Maiestatem tuam, domine, supplices exoramus, ut quos viam fecisti perpetuae salutis intrare, nullis permittas errorum laquaeis implicare: per.

Osnovni izvor — GeV 498 — za našu je Popričesnu molitvu bitno obogaćen izrazom *quos viam fecisti perpetuae salutis intrare*. Redaktori su time htjeli istaći ovu teološku misao: po milosti vazmenog sakramenta (tako se ovdje naziva pričest!) vjernici su krenuli putem vječnoga spasenja. Vjernici još mole da ih Bog učini dostojnima toga dara. Tako se i ovdje vraća onaj izričaj »već, ali još ne«, tj. vjernici su već na putu vječnoga spasenja, ali još nisu posve vrijedni toga dara, još se u njima nije to spasenje u potpunosti ostvarilo.

d) *Vazmeni utorak — Zborna molitva*

Deus, qui paschalia nobis remedia contulisti, populum tuum caelesti dono prosequere, ut, perfectam libertatem assecutus, in caelis gaudeat unde nunc in terris exsultat. Per Dominum.

Izvor: (1) GeV 473

Deus, qui paschalia nobis remedia contulisti, populum tuum caelesti dono proseguere, ut inde post in perpetuum gaudeat unde nunc temporaliter exultat: per.

(2) GrH 392

Deus, qui sollemnitate paschali mundo remedia contulisti, populum tuum quaesumus caelesti dono proseguere, ut et perfectam libertatem consequi mereatur et ad vitam proficiat sempiternam. Per Dominum nostrum.

Sastavljajući ovu molitvu iz dva različita izvora redaktori su dodali i neke svoje riječi da bi naglasili paralelizam između nebeskog i zemaljskog, sadašnjeg i budućeg. Vjernici su već dobili vazmeni lijek te mole da ih Bog nastavi darivati nebeskim darom, da bi se — nakon što tako postignu savršenu slobodu — u nebu mogli radovati onomu čemu već na zemlji kliću. Ubacujući riječi *caelis* i *terris* (kojih u izvorima nema) redaktori su opet htjeli naglasiti da su spasenje i spasenjska radost već prisutni i djelatni, ali da se još nisu u potpunosti ostvarili.

e) *Vazmeni četvrtak — Darovna molitva*

Hostias, quaesumus, Domine, placatus assume, quas et pro renatis gratenter deferimus, et pro acceleratione caelestis auxilii. Per Christum.

Izvor: GrH 424

Hostias quaesumus domine placatus assume quas et pro renatorum expiatione peccati defferimus, et pro acceleratione caelestis auxilii. Per dominum.

Protiv svih liturgijskih izvora (uz GrH) i protiv MP (koji ovu molitvu stavlja u petak vazmene osmine), MN umjesto *pro renatorum expiatione peccati* ima jednostavno *pro renatis gratenter*. O čemu je riječ? *Renatis* označava novokrštenike. Teološko nije ispravno moliti za oprostjenje grijeha onih koji su već kršteni. Zato se za njih zahvalno (*gratenter*) prikazuju darovi, a o njihovim grijesima se ne govori. Na tom je primjeru uočljiva hrabrost redaktora koji su promijenili toliko staru molitvu, jer nisu htjeli zadržati molitvu sumnjive teološke vrijednosti.

f) *Vazmena subota — Zborna molitva*

Deus, qui credentes in te populos gratiae tuae largitate multiplicas, ad electionem tuam propitius intueri, ut, qui sacramento baptismatis sunt renati, beata facias immortalitate vestiri. Per Dominum.

Izvor: (1) GeV 500

Deus qui credentes in te populos gratiae tuae largitate multiplicas, respice propicius ad electionem tuam, ut qui sacramento baptismatis sunt renati, regni caelestis mereantur introitum: per.

(2) GeV 516

Deus, qui ad aeternam vitam in Christi resurrectione nos reparas, imple pietatis tuae ineffabile sacramentum, ut cum in maiestate suae salvator noster advenerit, quos fecisti baptismo regenerare, facias beata immortalitate vestiri: per dominum.

Evo još jednoga primjera molitve koju su redaktori složili iz dva stara izvora. Po sebi su oni mogli zadržati samo prvi izvor. Međutim, zamjena izraza *regni caelestis mereantur introitum* izrazom *facias beata immortalitate vestiri* značila je stilsko i sadržajno obogaćenje. Naša molitva kaže da smo preporođeni sakramentom krštenja, te moli Boga da nas zaogrne besmrtnošću; drugim riječima moli se da se novina

života ostvari u punini, na tijelu i duhu. Tako su redaktori spretno iskoristili paralelizam *renati — immortalitate*.

g) *Vazmena subota — Popričesna molitva*

Populum tuum, quaesumus, Domine, intueri benignus, et quem aeternis dignatus es renovare mysteriis, ad incorruptibilem glorificandae carnis resurrectionem pervenire concede. Per Christum.

Izvor: (1) GrH 426

Respice quaesumus domine populum tuum, et quem aeternis dignatus es renovare mysteriis a temporalibus culpis dignanter absolve. Per dominum.

(2) LEON VELIKI, *Govor* 71, 6 (= PL 54, 389D—390A)

Et quia antiquorum morborum difficilis et tarda curatio est, tanto velocius adhibeantur remedia, quanto recentiora sunt vulnera: ut semper ab omnibus offensionibus in integrum resurgentes, ad illam *incorruptibilem glorificandae carnis resurrectionem pervenire mereamur* in Christo Iesu Domino nostro, qui vivit et regnat cum Patre et Spiritu sancto in saecula saeculorum. Amen.

Redaktori su posegnuli i za Ocima i tako od jednog narativnog teksta načini-li euhološki. Prigodom sastavljanja ove molitve redaktori su bili vođeni istom idejom kao i u prethodnom primjeru. Kao prvo, htjeli su izbjeći neke negativne izraze (*a culpis absolve*), a zatim su htjeli naglasiti onaj već poznati »već — a još ne«: mi smo već obnovljeni euharistijskim otajstvom, već smo uzeli dijela u nebeskom životu, a sada molimo da prispijemo i uskrsnuću tijela koje se još nije ostvarilo. Međutim, ovo drugo proističe kao razumljiva posljedica onog prvog (sudjelovanje na euharistijskom otajstvu).

Na ovim smo primjerima vidjeli koliko bogatstvo donose nove molitve i to po onom evandeoskom — da na stol iznose novo i staro. S jedne strane su redaktori htjeli sačuvati i ponovno otkriti ono staro, a s druge su strane pazili da izrazi budu i stilski i teološki besprijeekorni. Pokazali su veliku ozbiljnost i kritičnost uz već naglašeni osjećaj za tradiciju. Vrijedno je pohvale njihovo nastojanje da istaknu pozitivne vidove spasenja, kao i njihov smisao za izraze vazmene radosti.

Molitve vazmene osmine — barem u latinskom originalu — teološki besprijeekorno prikazuju velika otajstva našeg spasenja i to na vrlo skladan molitven način.